

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ İKİNCİ DAİRE’NİN
ÇETİN DOĞAN / TÜRKİYE
KABUL EDİLEBİLİRLİK HAKKINDA KARARI*
(Başvuru No: 28484/10, Karar Tarihi: 10 Nisan 2012)

10 Nisan 2012 tarihinde,

Başkan

Françoise Tulkens,

Yargıçlar

Danute Jociene,

Dragoljub Popovic,

Işıl Karakaş,

Guido Raimondi,

Paulo Pinto de Albuquerque,

Helen Keller,

ve *Daire Yazı İşleri Müdürü* Stanley Naismith’in katılımıyla oluşturulan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Dairesi), 26 Mayıs 2010 tarihli başvuru ile ilgili yapılan müzakereler sonrasında aşağıdaki kararı vermiştir:

73

OLAY VE OLGULAR

1. Başvuran T.C. vatandaşı olup 1940 doğumludur ve İstanbul’da ikamet etmektedir. Başvuran, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi [AİHM veya Mahkeme olarak anılacaktır] AİHM önünde, İstanbul’da görev yapan avukat Elif Yarsuvat tarafından temsil edilmektedir. Emekli olmadan önce Silahlı Kuvvetler bünyesinde Kara Kuvvetleri 1. Ordu Komutanı olan başvuran halen Silivri Cezaevi’nde tutuklu bulunmaktadır.

A. Davanın Koşulları

2. Başvurunun kendine özgü koşulları, başvuran tarafından ifade edildiği şekilde, aşağıdaki gibi özetlenebilir:

* Bu karar, Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından Türkçe’ye çevrilmiş olup, gayri resmi tercümedir.

1. *Balyoz davası*

3. İstanbul Cumhuriyet Savcılığı 6 Temmuz 2010 tarihli iddianame ile *Balyoz* isimli (Fransızca “*la masse*”, İngilizce “*sledgehammer*”) suç örgütü üyesi oldukları gerekçesiyle, Silahlı Kuvvetler bünyesindeki general ve subaylardan oluşan 196 kişiye karşı ceza soruşturması başlatmıştır. Savcılık, söz konusu kişileri, 2002 ve 2003 yıllarında, olayların meydana geldiği dönemde yürürlükte olan eski Ceza Kanunu'nun 147. maddesi gereğince cezalandırılması gereken bir fiil olan, seçilen hükümeti şiddet kullanarak devirmek amacıyla askeri darbe yapmayı tasarlamakla suçlamıştır.

4. İstanbul Cumhuriyet Savcılığı iddianamesinde; İstanbul'da 1. Ordu Komutanı olan başvuranın, 2002 yılında iktidara gelmesinden hemen sonra, AKP'nin amacının ve faaliyetlerinin Türkiye Cumhuriyeti devletinin laik yapısını tehlikeye soktuğunu düşünerek, kurulan hükümetin devrilmesi ve yerine Milli Mutabakat Hükümeti adı altında yeni bir hükümetin kurulmasını amaçlayan *Balyoz* isimli bir harekât planı hazırlamış ve denetlemiş olduğunu ifade etmiştir. Bu plan ilk olarak, Türkiye'de sıkıyönetim ilanını gerektirecek ortamın hazırlanmasını ve ardından, hükümetin devrilerek irticai faaliyetlerden arındırılmış yeni bir politik düzenin kurulmasını öngörmekteydi.

5. *Balyoz* harekât planıyla ilgili yazılı veya dijital belgeler, 1. Ordu Komutanlığı'nda bulunan ve “kozmetik oda” olarak adlandırılan ve üst düzey güvenlik önlemleriyle korunan bir yerde bulunmaktaydı. Bu belgeler 2.229 sayfa yazılı belge, 19 adet CD, 10 adet teyp kaseti halinde paketlenerek, önce bilinmeyen bir kaynak tarafından Taraf gazetesi muhabirine ulaştırılmış, ardından bu muhabir tarafından İstanbul Savcılığı'na teslim edilmiştir.

6. İstanbul Savcılığı iddianamesinde öncelikle, 1. Ordu Komutanlığı bünyesinde görev yapan bazı general ve üst düzey subayların *Balyoz* planının hazırlanmasına katıldıklarını dile getirmiştir. Daha sonra ise, başvuran ve ilk ekibinin, 1. Ordu'nun sorumluluk sahası içinde bulunan Harp Akademileri Komutanı ve Donanma Komutanı ile ve yine aynı saha içerisinde bulunan İstanbul ve Bursa Jandarma Bölge Komutanlarıyla da temas kurduğunu ve hepsinin böyle bir harekât hazırlığına katılmayı kabul ettiklerini belirtmiştir. Böylece kara, hava, deniz ve jandarma kuvvetleri birliklerinin bir kısmı *Balyoz* olarak adlandırılan kurgusal bir komutanlık altında gizli olarak bir araya getirilmişlerdir. Ankara'da

bulunan Genelkurmay Başkanlığı ve Kara Kuvvetleri Komutanlığı silahlı kuvvetlerin olağan hiyerarşik yapısı içerisinde görünmeyen bu grubun varlığından haberdar değildiler.

7. Savcılığa göre sanıklar, başvuranın emirleri ya da talepleri doğrultusunda siyasi iktidara yapılacak muhtemel müdahaleleri detaylı olarak planlamışlardır. Sanıkların çalışmaları, öncelikle ilgili birlikler bünyesinde “olasılığı en yüksek tehlikeli senaryo”nun ⁽¹⁾ hazırlanması ve daha sonra bu senaryoyu neticelendirmek için, 5-7 Mart 2003 tarihleri arasında, 1. Ordu Komutanlığı'nda (Kara Kuvvetleri) düzenlenen seminerde sunulan ve çok sayıda ek eylem planı içeren *Balyoz* isimli harekât planıyla ilgiliydi.

8. Savcılık, sanıkların beş aşamada icra edilecek olan bir strateji uygulayarak siyasi iktidarı devirmeyi tasarladıklarını ifade etmiştir.

9. Birinci aşama, *Balyoz* harekât planı ve ek eylem planları tarafından öngörülen sonraki aşamaların gerçekleştirilmesi için gerekli tüm bilgilerin toplanmasıyla ilgiliydi. Bilgi toplamanın amacı, askeri müdahale durumunda muhtemel desteklerini veya engellemelerini belirleyerek, çok sayıda kişi, dernek, sendika, üniversite, vb. çeşitli kurumlar hakkında bilgi toplamak ve sınıflandırmak idi (politik ve özel hayatlarındaki eğilimlerine göre, vb.). Bu aşama ayrıca, kamu kurumlarının ve özel şirketlerin mevki, mesafe, yetki ve göreviyle ilgili olarak daha sonraki harekâtların lojistiği için faydalı bilgileri toplamakla da ilgiliydi.

10. *Balyoz* harekât planının ikinci aşaması özellikle askeri darbe yolunu açmak amacıyla kamuoyunda güvensizlik ortamına ve hükümete düşmanca hisler beslenmesine neden olacak provokatif eylemler yapılmasını öngörmekteydi.

11. İstanbul Savcılığı'na göre *Balyoz* grubu, ikinci aşamada ifade edilen hedefe ulaşmak için ek eylem planları hazırlamıştır. Hava Kuvvetleri Komutanı ve Harp Akademileri Komutanı İ.F. tarafından hazırlanan *Oraj* eylem planı ile bir yandan Türk ve Yunan Hava Kuvvetleri arasında gerginlik yaratmak ve Ege denizi üzerinde, savaş uçakları arasında, askeri bir Türk uçağının düşmesiyle sonuçlanması gereken bir çatışmaya neden olmak ve tüm bunlar sayesinde hükümetin imajını zedelemek amaçlanmış olup; diğer yandan, irticai tehdit bahanesiyle sokakların

⁽¹⁾ Ülke için olasılığı en yüksek tehlikeli senaryo

denetiminin askeri güçler tarafından ele geçirilmesi amacıyla irticai ve islamcı gruplar tarafından Hava Kuvvetleri'ne bağlı kışlalara ve Hava Kuvvetleri Müzesi'ne saldırılması senaryosu öngörülmekteydi. *Oraj* eylem planı ayrıca, parlamentonun sıkıyönetim ilanını reddetmesi durumunda askeri uçaklarla Meclis binasının üstünden uçmak gibi sivil otoritelere karşı yıldırma faaliyetleri veya öngörülen askeri müdahaleye direnme durumunda bombardıman uçaklarıyla *Balyoz* kara kuvvetlerinin desteğini almayı öngörmekteydi.

76 **12.** İstanbul Savcılığı iddianamesinde, aynı zamanda, Donanma Komutanı Oramiral Ö.Ö. tarafından hazırlanan ve *Balyoz* eylem planının ikinci aşamasında, özellikle Deniz Kuvvetleri tarafından uygulanması öngörülen, *Suga* adlı bir başka eylem planıyla ilgili belgelere de yer vermiştir. *Suga* eylem planı, daha önce Yunanistan ve Türkiye arasında anlaşmazlık konusu olan Ege Denizi'ndeki ada, adacık ve kayalıklar konusunda, Yunanistan ile Türkiye arasında gerilim yaratmak için Deniz Kuvvetleri'nden yararlanmayı öngörmekteydi. *Suga* eylem planı nihai hedef olarak sıkıyönetim ilanını kolaylaştırmak amacıyla Türkiye'de kısmi bir seferberlik ortaya çıkmasını amaçlamaktaydı. Bu plan, gerçekleştirilecek harekât ve eylemleri detaylı olarak programlamakta ve bu faaliyetleri gerçekleştirmek üzere, isimleri *Suga* planındaki listede yer alan Deniz Kuvvetleri bünyesindeki subay ve amiralleri tek tek görevlendirmekteydi. Bu eylemler arasında Ege Denizi'nde anlaşmazlık konusu olan bölgelerde, Yunan Deniz Kuvvetleri ile küçük çaplı çatışmalara neden olmak ve Türk kamuoyunun bu mülkiyet sorunlarına ilişkin duyarlılığını artırmak ve bu alanda Yunan Hükümeti'ne yönelik bir ültimatome vermek de yer almaktaydı.

13. İstanbul Savcılığı, iddianamesinde ayrıca - aralarında jandarma personelinin de olduğu - sanıklar tarafından daha önce detaylı olarak hazırlanan ve *Balyoz* harekât planının ikinci aşamasında uygulanacak olan başka eylem planlarına da yer verilmekteydi. Özellikle, Jandarma Komutanı H.T. tarafından hazırlanan *Çarşaf* eylem planı, namazdan sonra Fatih Camisi'nin çıkışında bomba patlatılması ve bu olayın ardından öfkeli kalabalığın sokaklarda toplanmasını sağlamaya, muhafazakâr Fatih bölgesi esnafının, kendiliğinden ortaya çıkmış havasındaki bu gösteriye katılmasına ve bu durumun, irticacıların laik güçlere karşı ayaklandığı şeklinde kullanılmasına yönelik kışkırtma eylemleri öngörmekteydi. Dokuz jandarma personeli bu planı uygulamak, bu olaya ait görüntüleri kaydetmek ve bu görüntü kayıtlarını olayın

akabinde hızlı bir şekilde medyaya vermekle görevlendirilmişlerdi. Öte yandan Jandarma Komutanı H.Ö. tarafından hazırlanan *Sakal* eylem planı, *Çarşaf* planında öngörülene çok benzeyen ve İstanbul'da Beyazıt Camisi çıkışında gerçekleşmesi gereken bir senaryo öngörmekteydi. *Sakal* planında olduğu gibi *Çarşaf* planında da öncü görevliler, bomba yerleştiriciler, provokatörler ve video çekimi yapacak görevliler isim isim belirtilmiş ve harekâtlar dakika dakika planlanmıştı.

14. İstanbul Savcılığı ayrıca *Balyoz* planının ikinci aşaması çerçevesinde, sanıklar tarafından başka eylem planları hazırlanmış olduğunu ifade etmiştir. Bu planlardan bazıları farklı dini cemaatler arasında düşmanca duygular oluşmasını amaçlamaktaydı: *Döküm* planı, Müslüman bir dini grubun liderine; *Sakal* (II) planı, gayrimüslim bir azınlık liderine ve azınlık üyesi iş adamlarına ve *Orak* planı, bazı Ermeni gazetecilere yönelikti. Bu eylem planlarının diğer kısmı, öngörülen askeri müdahaleye karşı muhtemel engellemeleri etkisiz hale getirmeyi amaçlamaktaydı: *Tırpan* planı, askeri darbe karşıtı akademik kadroya; *Yumruk* planı, askeri darbe karşıtı ve muhafazakâr siyasi eğilimi olan bazı gazetecilere; *Kürek* planı, bazı sol eğilimli gazetecilere; *Testere* planı ise bazı liberal eğilimli kişilere yönelikti. Ayrıca, *Urgan* planı askeri müdahalelere karşı olmakla bilinen sivil toplum kuruluşlarına yönelikti. *Tırpan* planı hariç olmak üzere, sözü edilen tüm bu planlarda, hedefteki kişilerin ve tasarlanan eylemleri gerçekleştireceği öngörülen ve tamamı jandarma personeli olan *Balyoz* görevlilerinin isimlerine yer verilmektedir.

15. Bütün bunlara ek olarak İstanbul Savcılığı, ele geçirilen belgelere dayanarak, *Balyoz* harekât planının üçüncü aşamasının özellikle askeri darbenin uygulanma usulüyle ilgili olduğunu tespit etmiştir. *Balyoz* Komutanlığı altında örgütlenen ordu, önce olağanüstü hal, ardından sıkıyönetim ilan edilmesini ve son olarak seçilen hükümetin devrilmesini amaçlamaktaydı. Planın bu aşamasında, tüm lojistik araçların (araç - gereç sağlama, sağlık, nakliye, vb.) denetimini ele geçirmek amacıyla, kamu kurum ve kuruluşlarındaki kilit noktalara, *Balyoz* Komutanlığı tarafından daha önce isim isim belirlenmiş, halen görevde olan ya da emekliye ayrılmış askerlerin getirilmesi öngörülmekteydi. *Balyoz* planı, irticai faaliyetlere katılmalarından şüphe duyulan - isim isim belirlenen - kişilerin yakalanmasını, stadyum ya da büyük spor merkezleri gibi alanlarda toplanmalarını, özel olarak oluşturulmuş ekipler tarafından ifadelerinin alınmasını ve kışlalardaki tutukluluk merkezlerine sevk edilmelerini öngörmekteydi. Bu plan, yine detaylı şekilde belirlenmiş ve

irticai faaliyetlere neden olan ve bu alanda etki gösterdiğinden şüphe edilen derneklerin, vakıfların ve basın yayın kuruluşlarının faaliyetlerine son verilmesini, yöneticilerinin yakalanmasını, devlet memurlarının işlerine son verilmesini, muhalif olduğu düşünülen üniversite öğrencilerinin uzaklaştırılmasını, irticacı gruplara maddi olarak destek olmalarından şüphe duyulan şahısların mallarına *Balyoz* örgütü tarafından el konulmasını ve kamu maliyesinin kontrol altına alınmasını amaçlamaktaydı.

16. Savcılık tarafından dosyaya sunulan belgelere göre *Balyoz* eylem planının dördüncü aşaması, bir Milli Mutabakat Hükümeti kurulmasıyla ilgiliydi ve başbakan ile olası bakanların isimlerinin yer aldığı bir liste içermekteydi. Bu aşama, kamu görevlilerini görevden alıp, yerlerine birinci aşamada isimleri belirlenen şahısları getirerek devlet kurum ve kuruluşlarının yeniden yapılandırılmasını; ayrıca polisin jandarma, MİT'in ise asker kökenli kişilerin kontrolüne verilmesini ve harekâtın birinci aşamasında belirlenen personelin görevden alınmasının ardından silahlı kuvvetlerin yeniden düzenlenmesini öngörmekteydi. Bu aşamada, tüm ülkede irtica tehlikesini ortadan kaldırmak için, Mili Mutabakat Hükümeti'nin askerî cunta tarafından belirlenen kadroların ve politikacıların iş başına getirilmesine kadar iktidarda kalacağı da öngörülmekteydi.

17. *Balyoz* harekât planının son aşaması ise yeni devlet kurumlarının gözetimi altında serbest genel seçimlerin düzenlenmesiyle ilgiliydi.

2. Başvuranın tutuklanması ve hakkında açılan ceza davası

18. Başvuran, İstanbul Savcılığı'nın emri üzerine, *Balyoz* harekât planı kapsamında yürütülen ceza soruşturması çerçevesinde İstanbul polisi tarafından 22 Şubat 2010 tarihinde yakalanarak gözaltına alınmıştır.

19. Savcı tarafından ifadesi alınan başvuran 26 Şubat 2010 tarihinde İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi nöbetçi hâkimi önüne çıkarılmış ve sorgusu yapıldıktan sonra tutuklanmasına karar verilmiştir.

20. Başvuran sağlığının kötüye gittiği gerekçesiyle 23 Mart 2010 tarihinde salıverilmeyi talep etmiştir.

21. Nöbetçi hâkim 1 Nisan 2010 tarihinde bu talebi kabul ederek başvuranın tahliyesine karar vermiştir.

22. İstanbul Savcılığı 2 Nisan 2010 tarihinde İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesi önünde, başvuranın tahliyesine dair karara itiraz etmiştir.

23. 12. Ağır Ceza Mahkemesi 4 Nisan 2010 tarihinde, savcılığın talebini kabul ederek başvurana hakkında tutuklama müzekkeresi düzenlemiştir.

24. Başvuran 2 ve 22 Nisan 2010 tarihleri arasında Gülhane Askeri Tıp Akademisi hastanesinde yattıktan sonra, 23 Nisan 2010 tarihinde İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi nöbetçi hâkimi önüne çıkartılmış ve tutuklanmasına karar verilmiştir.

25. Başvuran, tahliye edilmesini sağlamak amacıyla 30 Nisan ve 17 Mayıs 2010 tarihleri arasında birçok defa İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'ne başvurmuştur. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, savcılığın talebine uygun olarak, delillerin durumu, başvurana atılı suçların niteliği ve hakkında kuvvetli suç şüphesi bulunması gibi gerekçelere dayanarak bu itirazları reddetmiştir.

26. Başvuran 18 Haziran 2010 tarihinde tahliye edilmiştir.

27. İstanbul Savcılığı 6 Temmuz 2010 tarihli iddianame ile İstanbul 10. Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemesi önünde, Eski Ceza Kanunu'nun 61. maddesiyle birlikte (Bakanlar Kurulu'nu cebren ıskat teşebbüsünü cezalandıran) aynı kanununun 147. maddesi gereğince başvurana hakkında ceza davası açmıştır. Savcılık, başvurana askeri darbeye hükümeti devirmeyi amaçlayan *Balyoz* harekât planının en önemli hazırlayıcısı ve elebaşısı olmakla suçlamıştır. Ayrıca ilgiliyi, *Balyoz* harekât planını tasarlamak ve denetlemekle de suçlamıştır. Savcılık başvurana, *Balyoz* isimli harekât planını tasarlamak ve yönetmek, hedeflenen askeri darbeyi gerçekleştirmek amacıyla diğer sanıklar tarafından hazırlanan ek eylem planlarının da dâhil olduğu senaryoyu ana hatlarıyla hazırlamak ve *Balyoz* isimli örgüte mensup olan askerlere darbe kapsamında yapılacak askeri operasyonları detaylı olarak hazırlamaları doğrultusunda emir vermekle suçlamıştır. Savcılığa göre, başvurana bu hazırlıkları bizzat koordine etmiş ve 162 silahlı kuvvetler mensubunun katılımı ile 5-7 Mart 2003 tarihleri arasında Kara Kuvvetleri 1. Ordu Komutanlığı'nda seminer düzenleyerek planlama çalışmalarının son aşamasını yönetmiştir. Yine savcılığa göre, başvurana *Balyoz* harekât planının hazırlanmasına dâhil olduğuna dair bilgilere sivil ve askerler tarafından darbe yapma teşebbüsü iddiasıyla suçlanan Ergenekon örgütü davası kapsamındaki soruşturma çerçevesinde de ulaşılmıştır. Savcılık, *Balyoz* planının başarıya ulaşması durumunda, başvurana ülkenin tamamına hükmedecek şekilde komutan olacağını belirtmiştir. Savcılık, 2003 yılında, zamanın Kara Kuvvetleri Komutanı tarafından yapılan uyarı sayesinde başvurana ve bir diğer

generalin erken emekliye sevk edildiğini ve bu durumun, büyük olasılıkla, *Balyoz* harekât planının uygulanmasını engellediğini belirtmiştir.

28. Savcılık, suçlamalara dayanak olarak Ağır Ceza Mahkemesi'ne şu delilleri sunmuştur: *Balyoz* eylem planıyla ilgili 1. Ordu Komutanlığı'nda bulunan "kozmetik odada" saklanan basılı veya dijital belgeler, aralarında başvuran tarafından imzalanmış birçok belgenin de yer aldığı 2.229 sayfa belge, 19 adet CD ve 10 adet teyp kaseti ve başvuranın konuşma yaptığı toplantılara ait ses kayıtları. Savcılığa göre, başvuranın *Balyoz* harekât planının hazırlanmasına katıldığını doğrulayan bilgiler Ergenekon davası kapsamında yürütülen ceza soruşturması çerçevesinde de ele geçirilmiştir.

29. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi 23 Temmuz 2010 tarihinde başvuranın tutuklanmasına karar vermiş ve hakkında tutuklama müzekkeresi düzenlemiştir.

30. Başvuran 25 Temmuz 2010 tarihinde tekrar tutuklanmıştır.

31. Başvuran İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi hâkimlerinin tarafsız olmadıkları ve 23 Temmuz 2010 tarihli tutuklama kararını keyfi olarak verdikleri iddiasıyla 26 Temmuz 2010 tarihinde hâkimlerin reddi talebinde bulunmuştur. İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi bu talebi 8 Temmuz 2010 tarihinde reddetmiştir.

32. İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi başvuranın itirazı üzerine 6 Ağustos 2010 tarihinde salıverilmesine karar vermiştir.

33. Gölcük Donanma Komutanlığı'nda, bir başka ceza davası çerçevesinde, 6 Aralık 2010 tarihinde arama yapılmış ve *Balyoz* harekât planıyla ilgili çok sayıda ek belge ele geçirilmiştir.

34. Başvuran sağlık durumu nedeniyle mazeretli kabul edildiği ve avukatı tarafından temsil edildiği için, 11 Şubat 2011 tarihli duruşmaya katılmamıştır. 6 Aralık 2010 tarihli arama sırasında ele geçirilen belgeleri göz önünde bulunduran Ağır Ceza Mahkemesi, başvuran hakkında yeniden tutuklama müzekkeresi çıkarmıştır. Başvuranın avukatı, savcılığın tutuklama talebi ile ilgili verdiği mütalaaya karşı beyan sunma imkânı bulamamıştır.

35. Başvuran 14 Şubat 2011 tarihinde polise teslim olmuş ve Silivri Cezaevi'ne konulmuştur.

36. Başvuran 17 Şubat 2011 tarihinden itibaren Ağır Ceza Mahkemesi'ne tahliye edilme amacıyla birçok başvuruda bulunmuştur. Ağır Ceza Mahkemesi, savcılığın bu konudaki görüşüne uyarak, delillerin durumu, atılı suçların niteliği ve kuvvetli suç şüphesi gibi gerekçelere dayanarak bu başvuruları reddetmiştir.

37. *Balyoz* planıyla ilgili olan ceza davası, halen İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi önünde derdesttir.

3. Başvuranın sağlık durumu

38. Başvuran 2003 yılında bypass ameliyatı geçirmiş ve prostat kanseri nedeniyle ışın tedavisi görmüştür. 2007 yılında fitik nedeniyle ameliyat olmuştur. Ayrıca yüksek tansiyona bağlı sorunları nedeniyle sürekli sıkıntı yaşamaktadır.

39. Başvuran *Balyoz* davasıyla ilgili ceza soruşturması çerçevesinde 22 Şubat 2010 tarihinde gözaltına alınmıştır.

40. Tutukluluğunun başlangıcında başvuran yüksek tansiyon sorunlarına rağmen tüm tıbbi müdahaleleri reddetmiştir. Başvuran 18 Mart 2010 tarihinde, sağlık durumunun kötüye gitmesi nedeniyle Silivri Devlet Hastanesi'nde sevk edilmeyi kabul etmiştir. 19 ve 22 Mart 2010 tarihleri arasında yapılan muayeneler sonunda doktorlar tarafından, başvuranın üçüncü derece tam teşekküllü bir hastaneye sevki yönünde tavsiye içeren bir rapor hazırlanmıştır.

41. Başvuran, 23 Mart 2010 tarihinde Esenyurt Devlet Hastanesi'nde, 11 Mayıs 2010 tarihinde ise Bakırköy Devlet Hastanesi'nde muayene edilmiştir. Diğer tıbbi muayeneler, farklı tarihlerde, Siyami Ersek Göğüs Kalp ve Damar Cerrahisi Hastanesi'nde, Ersoy Kalp ve Damar Cerrahisi Üniversite Hastanesi'nde ve Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde yapılmıştır.

42. 1 Nisan 2010 tarihinde tahliyesine karar verilen başvuran, 2 ve 22 Nisan 2010 tarihleri arasında Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nde tıbbi tedavi görmüştür.

43. Başvuran tedavi gördükten ve 23 Nisan 2010 tarihinde tutuklanmasının ardından, hastaneye yatırılması amacıyla farklı tarihlerde Silivri Cezaevi ve İstanbul Savcılığı nezdinde taleplerde bulunmuştur.

44. Cezaevi doktoru 10 Mayıs 2010 tarihinde başvuranın tansiyonunun çok yüksek olduğunu tespit ederek hastaneye yatırılmasına karar

vermiştir. Başvuran ertesi gün, 11 Mayıs 2010 tarihinde, Siyami Ersek Göğüs Kalp ve Damar Cerrahisi Hastanesi'ne sevk edilerek aynı gün tedavi altına alınmıştır.

45. Başvuran 24 Mayıs 2010 tarihinde yeniden Silivri Cezaevi'ne konulmuştur. Başvurayı tedavi eden doktorlar üç hafta sonra tekrar muayene edilmesini tavsiye etmişlerdir.

46. Başvuran 18 Haziran 2010 tarihinde tahliye edilmiş; 25 Temmuz ve 6 Ağustos 2010 tarihleri arasında yeniden tutuklanmıştır.

47. Başvuran sağlık durumu nedeniyle mazeretli kabul edildiği ve avukatı tarafından temsil edildiği için 11 Şubat 2011 tarihli duruşmaya katılmamıştır.

48. 14 Şubat 2011 tarihinde yeniden tutuklanan başvuran halen Silivri Cezaevi'nde tutuklu bulunmaktadır.

4. Başvuran tarafından açılan tazminat davaları

49. Başvuran bu arada, 23 Temmuz 2010 tarihinde keyfi olarak tutuklanmasına karar vermekle suçladığı İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi hâkimlerine karşı 17 Ağustos 2010 tarihinde tazminat davası açmıştır.

50. Dava halen Yargıtay önünde derdesttir.

B. İlgili İç Hukuk kuralları

1. İlgili Ceza Kanunu hükümleri

51. Olayların olduğu dönemde yürürlükte olan Eski Ceza Kanunu'nun 147. maddesi şunu öngörmektedir:

“Türkiye Cumhuriyeti İcra Vekilleri Heyetini cebren iskat veya vazife görmekten cebren menedenlerle bunları teşvik eyliyenlere ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezası hükmolünür.”

52. Aynı kanunun 61. maddesi, işlendiği zamanda ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası gerektiren suçun teşebbüs aşamasında kalması halinde failin on beş yıldan yirmi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmasını öngörmektedir.

2. Ceza Muhakemesi Kanunu Hükümleri

53. Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 91. maddesinin ikinci fıkrası şunu öngörmektedir:

“Gözaltına alma, bu tedbirin soruşturma yönünden zorunlu olmasına ve kişinin bir suçu işlediğini düşündürebilecek emarelerin varlığına bağlıdır.”

54. Tutukluluk, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. ve devamı maddelerinde ele alınmaktadır. 100. maddeye göre kişi, hakkında suç işlediğine dair kuvvetli şüphelerin varlığını gösteren olguların bulunması ve tutukluluğun bu maddede sıralanan gerekçelerden biri ile haklı gösterilmesi durumunda tutuklanabilmektedir. Kaçma veya kaçma şüphesi uyandıran somut olguların bulunması, kaçma veya kaçma şüphesi bulunması ya da şüpheli kişinin delilleri yok etme, gizleme, değiştirme veya tanıkları etkileme riski bulunduğu tutukluluk hali haklı kabul edilmektedir. Aynı zamanda şüphelinin özellikle Devlet'in güvenliğine ve anayasal düzene karşı bazı suçları işlediğine dair kuvvetli şüphelerin bulunması halinde tutukluluk durumu haklı gösterilebilmektedir.

55. Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 101. maddesi, tutukluluğa soruşturma aşamasında Cumhuriyet Savcısı'nın talebi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından ve kovuşturma aşamasında savcının talebi üzerine ya da re'sen yetkili mahkeme tarafından hükmedilebileceğini öngörmektedir. Tutuklanma ve tutukluluk halinin devamıyla ilgili kararlar itiraz konusu olabilmektedir. Bunlara ilişkin kararlarda tutukluluğa ilişkin hukuki ve fiili nedenlerle gerekçe gösterilmelidir.

56. Kanunun 104. maddesine göre şüpheli veya sanık yargılamanın her aşamasında serbest bırakılmayı talep edebilmektedir. Tutukluluğun devamı ya da serbest bırakılma kararı bir hâkim ya da bir mahkeme tarafından verilmektedir. Ayrıca serbest bırakılma talebinin reddedilmesine ilişkin karara da itiraz edilebilmektedir.

57. Yetkili makam, kanunun 103 ve 104 maddelerine bağlı olarak dile getirilen talep hakkında, savcıyı, şüpheliyi, sanık ya da avukatını dinledikten sonra, Kanunun 105. maddesine göre ilgilinin adli kontrol altında salıverilmesine karar verebilir veya salıverilme talebini reddedebilir.

58. Son olarak, Kanunun 260. maddesine göre, savcı, sanık ve müdahil taraf her türlü hâkim veya mahkeme kararına karşı itiraz edebilmektedir.

ŞİKÂyetler

59. Başvuran Sözleşme'nin 3. maddesini ileri sürerek düzenli tıbbi takip ve bazen de acil bir tıbbi müdahale gerektiği için sağlık durumunun

hapishane şartlarına uygun olmadığını iddia etmektedir. Başvuran, sadece seçtiği uzman doktorların kendi sağlık durumunun kötüye gitmesini engelleyebileceğini ve cezaevinde çalışan pratisyen doktorların acil durumda gerekli tedaviyi sağlayacak durumda olmadığını ileri sürmektedir. Örneğin 10 Mayıs 2010 tarihinde, hemen hastaneye sevk edilmediği ve bunun için ertesi günü beklemeleri nedeniyle cezaevi yetkililerini suçlamaktadır.

60. Başvuran, Sözleşme'nin 5. maddesi, 1. paragrafını ileri sürerek, özgürlüğünden yoksun bırakılmasının ne ulusal mevzuata, ne de Sözleşme'ye uygun olmadığını; çünkü atılı suçu işlediğine dair inandırıcı nedenler olmadan yakalandığını ve tutuklandığını iddia etmektedir. Bu bağlamda, İstanbul Savcılığının kendisine yönelik suçlamalarda bulunmasına sebep olan *Balyoz* harekât planının sadece çalışma semineri kapsamında uygulanmak üzere hazırlanan kurgusal bir senaryodan ibaret olduğunu açıklamakta ve senaryonun aslının hile yoluyla değiştirildiğini iddia etmektedir. Başvuran bu noktada, ulusal yargı organlarının Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesini Sözleşme'nin 5. maddesine aykırı olarak yorumladığını da dile getirmektedir. Başvuran ayrıca, iç hukukta tutuklulukla ilgili hükümlere savcılık tarafından riayet edilmediği kanaatindedir.

61. Sözleşme'nin 5. maddesi 3. paragrafını ileri süren başvuran, sağlık durumu göz önüne alındığında, tutukluluk süresinin aşırı uzun olduğunu iddia etmektedir. Başvuran ayrıca tutukluluk halinin devam etmesi için yerel mahkemeler tarafından ileri sürülen gerekçelerin yetersiz olmasından şikâyet etmektedir.

62. Başvuran öte yandan, Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. paragrafını ileri sürerek yerel mahkemeleri serbest bırakılmasına ilişkin taleplerini silahların eşitliği ilkesine aykırı olarak reddetmekle suçlamaktadır. Başvuran aynı zamanda, savcılığın aksine dosyadaki bütün belgelere erişemediğini, bu nedenle de özgürlüğünden mahrum bırakılmasına itiraz etmek için etkili bir hukuk yoluna başvurma imkânından yoksun bırakıldığını iddia etmektedir. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi hâkimlerinin tutukluluğunun yasallığının denetimi hususunda tarafsız olarak görülemeyeceğini, zira salıverilme taleplerini haksız yere reddettiklerinden dolayı onlar aleyhine tazminat davası açtığını ileri sürmektedir.

63. Başvuran, Sözleşme'nin 6. maddesi 1. paragrafına dayanarak bağımsız ve tarafsız bir mahkeme önünde adil yargılanma hakkında yararlanmadığını, zira özel yetkili ağır ceza mahkemelerinin savunma haklarına riayet etmeden yargılamayı sürdürdüklerini iddia etmektedir.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

A. Sözleşme'nin 5. maddesi, 4. paragrafı

64. Başvuran, Sözleşme'nin 5. maddesi 4. paragrafını ileri sürerek, yerel mahkemelerin serbest bırakılmasına ilişkin taleplerini silahların eşitliği ilkesine aykırı olarak reddetmesinden dolayı tutukluluk halinin yasallığına itiraz etmesine imkân veren etkili bir iç hukuk yolu bulunmamasından şikâyet etmektedir.

65. AİHM, dosyanın mevcut durumu dikkate alındığında, bu şikâyetlerin kabul edilebilirliği hususunda henüz karar verebilecek aşamada olmadığını saptamış ve İçtüzüğü'nün 54. maddesi, 2. paragrafı, b) bendi uyarınca söz konusu şikâyetlerin [görüşleri alınmak üzere] davalı devlete bildirmesine karar vermiştir.

B. Sözleşme'nin 3. maddesi

66. Başvuran Sözleşme'nin 3. maddesini ileri sürerek sağlık durumunun cezaevi koşullarıyla bağdaşmadığını iddia etmektedir.

67. AİHM öncelikle bir muamelenin 3. madde kapsamında değerlendirilebilmesi için, asgari ağırlık düzeyine ulaşması gerektiğini hatırlatmaktadır. Bu asgari düzey özü itibarıyla görecelidir ve ancak bir olayın kendine özgü koşullarının birlikte değerlendirilmesiyle, özellikle muamelenin içeriği ve niteliği, uygulama biçimi, süresi, fiziki ve zihinsel etkileri, bazı durumlarda cinsiyet, yaş ve mağdurun sağlık durumu gibi dava koşullarının incelenmesiyle belirlenebilecektir (diğer birçok karar arasında, özellikle bkz. *Assenov ve diğerleri / Bulgaristan*, 28 Ekim 1998, § 94, *Karar ve hükümlerin derlemesi* 1198-VIII, *Öcalan / Türkiye* [BD], no.46221/99, § 180, AİHM 2005-IV).

68. Mahkeme ardından, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerle ilgili olarak, Sözleşme'nin 3. maddesinin tutukluların sağlık nedenleriyle serbest bırakılabilecekleri veya belli bir tıbbi tedavi görebilmeleri için devlet hastanesine kaldırılabilecekleri konusunda genel bir yükümlülük getirdiği şeklinde yorumlanamayacağını hatırlatmaktadır (*Kudla / Polonya* [BD], no.30210/96, § 93, AİHM 2000-XI; *Kalachnikov / Rusya*,

no. 47095/99, § 95, AİHM 2002-VI). Bununla birlikte 3. madde bir devlete tüm tutukluları insanlık onuruna saygı ile bağdaşır koşullar altında tutmak, alıkoyma tedbirinin uygulanma yönteminin ilgili kişi üzerinde yarattığı sıkıntı veya zorluk derecesinin alıkonma nedeniyle kaçınılmaz olarak yaşanan acı düzeyini aşmamasını sağlamak ve mahkûmiyetin gerektirdiği uygulamalar bağlamında, ilgili kişinin sağlık durumunun, özellikle idare tarafından yeterince güvence altına alınmasını ve gerekli tıbbi bakım sunulmasını sağlamak yükümlülüğünü yüklemektedir. (bkz. yukarıda anılan *Kudla* kararı, § 94, *Mouïsel / Fransa*, no. 67263/01, § 40, AİHM 2000-IX, *Matencio / Fransa*, no. 58749/00, § 78, 15 Ocak 2004, *Kızıklar / Türkiye* (kabul edilebilirlik kararı), no.21838/02, 10 Temmuz 2007).

69. Mahkeme son olarak, ileri yaşta ve üstelik hasta olan bir kişinin uzun süren tutukluluk halinin, Sözleşme'nin 3. maddesinin koruması kapsamında değerlendirilebileceğini de hatırlatmaktadır (*Papon / Fransa* (no.1) (kabul edilebilirlik kararı), no.64666/01, AİHM 2001-VI).

86

70. Mahkeme mevcut davada öncelikle, başvuranın hastalıklarından hiçbirinin tutukluluk halinden veya tutukluluk koşullarından kaynaklanmadığını, ancak hakkında ceza davası açılmadan önce teşhis konulan ve tedavisine başlanan hastalıklar olduğunu vurgulamaktadır.

71. Mahkeme öte yandan, tutukluluğunun başlangıcında başvuranın her türlü tıbbi müdahaleyi reddettiğini kaydetmektedir. Mahkeme ayrıca, başvuran tedavi görmeyi kabul ettiğinde, cezaevi yetkililerinin ve sağlık görevlilerinin bu talebe hızla cevap verdiklerini ve başvurunu muayene edilmesi ve ilk müdahalelerin yapılması için öncelikle Silivri Devlet Hastanesi'ne (orta donanımlı bir hastane), ardından Esenyurt ve Bakırköy Devlet Hastanelerine (daha donanımlı hastaneler) sevk ettiklerini gözlemlemektedir. Daha sonra, Siyami Ersek, Ersoy ve Bakırköy Hastanelerinde ek tetkikler yapılmış, gerekli ve son tıbbi müdahalelerde bulunulmuştur.

72. Mahkeme ayrıca, başvuranın özgür olması durumunda daha uygun tıbbi tedaviden yararlanabileceği yönündeki iddiasını gerekçelendirmediğini de vurgulamakta ve özellikle, dosyada başvuranın 11 Mayıs 2010 tarihinde -kalbiyle ilgili rahatsızlığının teşhis edildiği günün ertesi günü- başka bir hastaneye sevk edilmesi nedeniyle sağlık durumunun etkilendiğini kanıtlamaya elverişli hiçbir unsurun bulunmadığını kaydetmektedir. Mahkeme ayrıca, başvuranın tutukluluğu

boyunca yapılan tedavilerin niteliğine dair hiçbir şikâyetle bulunmadığını ve özellikle sağlığı üzerinde zararlı etkilere neden olan tutukluluk koşullarını belirtmediğini gözlemlemektedir.

73. Mahkeme, yukarıda değinilen tespitler ışığında sonuç olarak, yerel makamların başvuranın sağlığını koruma yükümlülüğüne aykırı davrandıkları ve tutukluluğu sırasında uygun tıbbi tedavilerden yoksun bırakıldığı, dolayısıyla Sözleşme'nin 3. maddesinin kapsamına girebilecek düzeyde asgari önem taşıyan bir muameleye maruz kaldığı iddialarının sabit olmadığı kanaatindedir (*Gelfmann / Fransa*, no.25875/03, § 59, 14 Aralık 2004; bkz. yukarıda anılan *Matencio* kararı, § 89; *Prencipe / Monako*, no.43376/06, § 108, 16 Temmuz 2009; *Sigla / Fransa* (kabul edilebilirlik kararı), no. 2122/06, 27 Mayıs 2008).

74. Dolayısıyla bu şikâyet açıkça dayanaktan yoksundur ve Sözleşme'nin 35. maddesi, 3. paragrafı, a) bendi ve 4. paragrafı uyarınca reddedilmesine karar verilmiştir.

C. Sözleşme'nin 5. maddesi, 1. paragrafı

75. Başvuran, Sözleşme'nin 5. maddesi 1. paragrafını ileri sürerek, suç işlediğine dair hakkında makul şüphe duyulmasını gerektiren inandırıcı nedenler olmadan, iç hukuk hükümlerine ve Sözleşme'ye aykırı olarak yakalanıp tutuklanmış olmasından şikâyet etmektedir. Başvuran, Savcılığın tutukluluk konusunda iç hukuk hükümlerine riayet etmediğini de iddia etmektedir.

76. Mahkeme, öncelikle başvuranın yakalanması ve tutuklanmasının sadece Sözleşme'nin 5. maddesi, 1. paragrafı c) bendi hükümlerine değil, aynı zamanda Sözleşme'nin 5. maddesi, 1. paragrafı anlamında öngörülen “yasal yollara” da aykırı olarak gerçekleştirildiğini iddia ettiğini not etmektedir. Başvurana göre, özgürlükten yoksun bırakma konusunda düzenleme yapan iç hukuk normları, kişinin suç işlediğine dair inandırıcı nedenlerin varlığını arayan Sözleşme hükümleriyle de benzerlik göstermektedir.

77. Mahkeme bu durumda şikâyeti ilk olarak Sözleşme'nin 5. maddesi, 1. paragrafı, c) bendi anlamında “inandırıcı nedenlerin varlığı” başlığı altında inceleyecektir.

78. Mahkeme öncelikle, Sözleşme'nin 5. maddesi, 1. paragrafı, c) bendinin, bir ceza yargılaması çerçevesinde bir kişinin ancak hakkında suçu işlediğine dair inandırıcı nedenlerin bulunması halinde mahkeme

önüne çıkarılması amacıyla tutuklanmasına karar verilebileceğini düzenlediğini hatırlatmaktadır (*Jecius / Litvanya*, no: 34578/97, § 50, AİHM 2000-IX ve *Wloch / Polonya*, no: 27785/95, § 108, AİHM 2000-XI). Tutukluluk kararının dayandırılması gereken “makul şüphe” kavramı Sözleşme'nin 5. maddesi, 1. paragrafı, c) bendi tarafından getirilen korumanın temel unsurunu teşkil etmektedir. İnandırıcı nedenler, söz konusu kişinin suçu işlediğine dair objektif bir gözlemciyi ikna etmeye uygun olguların ve bilgilerin varlığını gerektirmektedir. Bununla birlikte, makul olarak kabul edilebilecek durumlar somut olayın koşullarının tamamına bağlıdır (*Fox, Campbell ve Hartley / Birleşik Krallık*, 30 Ağustos 1990, § 32, A Serisi no.182; *O'hara / Birleşik Krallık*, no: 37555/97, § 34, AİHM 2001-X; *Korkmaz ve diğerleri / Türkiye*, no: 35979/97, 21 Mart 2006, § 24; *Süleyman Erdem / Türkiye*, no: 49574/99, 19 Eylül 2006, § 37, ve *Çelik ve Yıldız / Türkiye*, no: 51479/99, 10 Kasım 2005, § 20).

88

79. Mahkeme ardından, Sözleşme'nin 5. maddesi, 1. paragrafı, c) bendinin, soruşturmayı yapan görevlilerin, yakalandığı anda kişiyi suçla itham etmek için yeterli delilleri toplamış olması gerekliliğini öngörmediğini hatırlatmaktadır. Sözleşme'nin 5. maddesi, 1. paragrafı, c) bendine göre soruşturmanın konusu, tutukluluk süresince kişinin yakalanmasının temelini oluşturan somut şüphelerin doğruluğunu kanıtlayarak veya ortadan kaldırarak soruşturmayı tamamlamaktır. Dolayısıyla, şüphelere dayanak oluşturan olgular ile ceza yargılamasının sonraki aşamalarında tartışılacak olan ve mahkûmiyete gerekçe oluşturacak veya suç isnadına temel teşkil edecek olan olguların aynı düzeyde değerlendirilmemesi gerekmektedir (*Murray / Birleşik Krallık*, 28 Ekim 1994, § 55, A Serisi no. 300-A, ve yukarıda anılan *Korkmaz ve diğerleri* kararı, § 26).

80. Şüphesiz Sözleşme'nin 5. maddesi, 1. paragrafı, Sözleşmeye taraf devletlerin güvenlik görevlilerinin organize suçlarla etkili olarak mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye sebep olabilecek biçimde uygulanmamalıdır (bkz. *mutatis mutandis, Klass ve diğerleri / Almanya*, § 58-68, A serisi, no. 28, 6 Eylül 1978). Mahkemenin görevi, izlenilen meşru amaç da dâhil olmak üzere, 5. maddenin 1. paragrafı c) bendinde belirtilen şartların somut olayda yerine getirilip getirilmediğini belirlemekten ibarettir. Bu bağlamda, Mahkeme kural olarak kendilerine sunulan delilleri incelemek ve değerlendirmek için daha iyi bir konumda olan ulusal mahkemelerin değerlendirmesinin yerine kendi

değerlendirmesini koyma yetkisine sahip değildir (bkz. yukarıda anılan *Murray* kararı, § 66).

81. Mahkeme somut olayda başvuranın 2002 ve 2003 yılında, seçilmiş hükümeti zorla devirmeyi amaçlayan askeri darbe yapmayı planlayan ve silahlı kuvvetler bünyesindeki general ve subaylardan oluşan *Balyoz* isimli suç örgütünün lideri olduğuna dair hakkında şüphelerin bulunması sebebiyle özgürlüğünden mahrum bırakıldığını saptamaktadır. Başvuran özellikle *Balyoz* olarak adlandırılan operasyon planlarını kaleme almak, öngörülen askeri müdahalenin farklı aşamalarını ana hatlarıyla planlamak ve *Balyoz* örgütüne üye olmayı kabul eden askeri birliklere öngörülen askeri darbenin hazırlık operasyon planlarını detaylı olarak hazırlamak yönünde emirler vermekle suçlanmıştır. Savcılık tarafından hazırlanan dosyada, başvuranın öngörülen askeri müdahalenin hazırlıklarını bizzat koordine ettiği, planlama çalışmalarının son aşamasını yönettiği ve hatta bu amaçla komutanlığında bir seminer düzenlemiş olduğu bilgileri yer almaktadır.

82. Mahkeme, *Balyoz* eylem planıyla ilgili basılı veya dijital belgeler gibi delillerin bulunduğunu da gözlemlemektedir. Aralarında başvuran tarafından imzalanmış birçok belgenin de yer aldığı 2.229 sayfa belge, 19 adet CD ve 10 adet teyp kasetinin ve başvuranın konuşma yaptığı toplantılara ait ses kayıtlarının bulunduğu paket, Savcılık tarafından başvuranın Ceza Kanununca şiddetli şekilde cezalandırılan atılı suçu işlediğine dair şüphelere dayanarak yakalanmasından önce ele geçirilmiştir.

83. Dolayısıyla, başvuranın Sözleşme'nin 5. maddesi, 1. paragrafı, c) bendi uyarınca, bir suç işlemiş olabileceğine dair "hakkında makul şüphe oluşturacak inandırıcı nedenlere" dayanarak yakalanıp tutuklandığına karar vermek gerekmiştir (bkz. yukarıda anılan *Murray* kararı, § 63, *Korkmaz ve diğerleri* kararı, § 26 ve *Süleyman Erdem* kararı, § 37).

84. İkinci olarak ve başvuranın tutuklanmasının iç hukuk kurallarına uygunluğu konusuyla ilgili olarak (*Bozano / Fransa*, A Serisi no: 111, 18 Aralık 1986, § 54; *Wassink / Hollanda*, 27 Eylül 1990, A Serisi no: 185-A, § 24; *Baranowski / Polonya*, no: 28358/95, § 50, AİHM 2000-III; *Mooren / Almanya*, no: 11364/03, 13 Aralık 2007, § 72 ve *Öcalan / Türkiye* [BD], no: 46221/99, § 83, AİHM 2005-IV) Mahkeme yukarıda belirtilen tespitlerine gönderme yapmaktadır. Mahkeme, ulusal adli makamların başvuranı, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 91. maddesi, 2.

fıkrası ve 100. maddesi anlamında, hakkındaki suçlamayla ilgili ciddi neden ve emarelerin varlığını da dikkate alarak ve somut delil unsurlarına dayanarak Ceza Kanununca yaptırıma bağlanan suçları işlediği iddiasıyla yakaladıklarını gözlemlemektedir. Dolayısıyla Mahkeme, somut olayda başvuranın tutuklanmasının yasaya aykırı olarak nitelendirilmesi konusunda ulusal otoritelerce ileri sürülen yasal hükümlerin davada uygulanması ve yorumlanmasının keyfi veya mantıksız olduğu sonucunun ortaya çıkmadığı kanısındadır.

85. Son olarak Mahkeme, bireyin geçici olarak salıverilmesiyle ilgili kararlar dâhil olmak üzere, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun açıkça hâkim veya mahkeme kararlarına karşı Savcılığa itiraz etme yetkisi verdiğini tespit etmektedir.

86. Dolayısıyla başvurunun bu kısmı açıkça dayanaktan yoksundur ve Sözleşme'nin 35. maddesi, 3. paragrafı, a) bendi ve 4. paragrafı uyarınca reddedilmesine karar verilmiştir.

D. Sözleşme'nin 5. maddesi, 3. paragrafı

90 **87.** Başvuran, Sözleşme'nin 5. maddesi, 3. paragrafı anlamında, tutukluluk süresinin uzunluğundan şikâyetçi olmaktadır.

88. Mahkeme bu bakımdan, tutukluluk süresinin makul olup olmadığı sorununun her durumda davanın özelliklerine göre değerlendirilmesi gerektiğini hatırlatmaktadır. Ardından somut bir olayda sanığın maruz kaldığı tutukluluk süresinin makul süreyi aşmamasını sağlamanın öncelikle ulusal yargı makamlarının görevi olduğunu hatırlatmaktadır. Bu amaçla, ulusal yargı makamları, masumiyet karinesi ilkesini tam olarak göz önünde bulundurarak, 5. maddede belirtilen kurala aykırılık durumunu haklı gösteren kamu menfaatini ortaya koyacak ya da onu ortadan kaldıracak nitelikteki bütün koşulları incelemeli ve salıverilme taleplerine ilişkin kararlarında bu hususu dikkate almalıdırlar. Mahkeme özellikle ilgili tarafından belirtilen ve itiraza konu olmayan olay ve olgulardan yola çıkarak ve bu kararlarda yer alan gerekçeleri göz önünde bulundurarak 5. maddenin 3. paragrafının ihlal edilip edilmediğini belirlemek durumundadır (bkz, örneğin, *McKay / Birleşik Krallık* [BD], no.543/03, § 43, AİHM 2006-X ve *Bykov / Rusya* [BD], no.4378/02, § 63, 10 Mart 2009).

89. Mahkeme ayrıca, tutulan kişinin suç işlemiş olduğuna dair duyulan makul şüphenin sürmesinin, o kişinin tutukluluk halinin devamlılığının

geçerliliği açısından olmazsa olmaz (*sine qua non*) bir koşul olduğunu; ancak bu koşulun belli bir süre geçtikten sonra yeterli olmadığını hatırlatmaktadır. Mahkeme, bu durumda yargı organları tarafından kabul edilen diğer gerekçelerin özgürlükten mahrum bırakılmayı haklı göstermeye devam edip etmediğini incelemelidir. Bu gerekçeler “uygun” ve “yeterli” görüldüğünde, AİHM yine yetkili ulusal makamların yargılamanın devamına ilişkin “özel bir özenle” hareket edip etmediğini araştırmaktadır (bkz. diğerleri arasında, *Letellier / Fransa*, 26 Haziran 1991, § 35, A serisi no.207; *Yağcı ve Sargın / Türkiye*, 8 Haziran 1995, § 50, A serisi no.319-A).

90. Mahkeme, mevcut davada, başvuranın şu ana kadar geçen toplam tutukluluk süresinin yaklaşık bir yıl dört ay olduğunu tespit etmektedir.

91. Mahkeme öncelikle, başvuranın tutukluluğu hakkında karar vermeye yetkili ulusal yargı makamları gibi, hakkında kovuşturma yapılan başvurana atılı suçların ağırlığı dolayısıyla ortaya çıkan kaçma riskinin varlığına ve özellikle ağır organize suçlara ilişkin çok sayıda suç ortağı hakkında yürütülen ceza davasının karmaşıklığına dikkat çekmektedir.

92. Mahkeme, bu koşullar altında, başvuranın tutukluluk süresinin Sözleşme'nin 5. maddesi, 3. paragrafında düzenlenen ivedilik gerekliliğine uygun olduğu kanaatinde (Saçan / Türkiye (kabul edilebilirlik kararı), 65387/09, 13 Aralık 2011; Bahattin Şahin / Türkiye (kabul edilebilirlik kararı), no.29874/96, 17 Ekim 2000; Türkddoğan / Türkiye (kabul edilebilirlik kararı), no. 29742/03, 20 Şubat 2007 ve Köse ve diğerleri / Türkiye (kabul edilebilirlik kararı), no.50177/99, 2 Mayıs 2006). Ayrıca Sözleşme'nin 6. maddesi, 2. paragrafı kapsamında incelenebilecek farklı herhangi bir sorun da bulunmamaktadır.

93. Dolayısıyla, bu şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olduğu ve Sözleşme'nin 35 §§ 3 a) ve 4. maddeleri gereğince reddedilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

E. Sözleşme'nin 6. maddesi, 1. paragrafı

94. Başvuran, Sözleşme'nin 6. maddesi, 1. paragrafını ileri sürerek, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme önünde adil bir yargılama hakkından yararlanamadığından şikâyet etmektedir.

95. AİHM başvuran aleyhinde sürdürülen ceza davasının bu hususta ilk derece mahkemesi olan İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi önünde halen derdest olduğunu not etmektedir. Dolayısıyla başvuran aleyhinde açılan

davayla ilgili genel bir inceleme yapacak aşamada değildir. AİHM ayrıca ne başvuran aleyhinde yapılan suçlamalarla ilgili Ağır Ceza Mahkemesi'nin gelecek kararı hakkında ve ne de muhtemel bir temyiz sonucuna dair görüş sunamayacağı kanaatindedir.

96. Dolayısıyla ulusal mahkemeler nezdinde yürütülen davanın mevcut aşamasında başvuranın Sözleşme'nin 6. maddesi hükümlerinin olası ihlali konusunda şikâyet edemeyeceği sonucuna varılmaktadır. Bununla birlikte, başvuran kendisi hakkında yürütülen ceza yargılaması sonunda iddia ettiği ihlallerden dolayı mağdur olduğunu düşündüğü takdirde, yeniden Mahkeme'ye başvurabilir. Dolayısıyla başvurunun bu kısmının incelenmesi için henüz erkendir (bkz. *Baltacı / Türkiye*, no: 495/02, 14 Haziran 2005).

97. Bu durumda, Sözleşme'nin 35. maddesi, 4. paragrafı uyarınca, başvurunun bu kısmının reddedilmesi gerekmektedir.

Bu gerekçelere dayanarak, AİHM, oybirliğiyle,

Başvuranın, Sözleşme'nin 5. maddesi, 4. paragrafı bağlamındaki şikâyetlerinin (tutukluluğun yasallığına itiraz etmek için etkili bir iç hukuk yolunun olmaması) incelenmesinin *ertelenmesine*;

Başvurunun geri kalan kısmının kabul edilemez olduğuna *karar vermiştir*.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Françoise Tulkens
Başkan